

Spojené věci C-89/10 a C-96/10

Q-Beef NV

v.

Belgische Staat

a

Frans Bosschaert

v.

Belgische Staat a další

(žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách podané rechtbank van eerste aanleg te Brussel)

„Vnitrostátní poplatky neslučitelné s právem Unie – Poplatky zaplacené na základě systému finanční podpory a odvodů, který byl prohlášen za neslučitelný s právem Unie – Systém nahrazený novým systémem považovaným za slučitelný – Vrácení neoprávněně vybraných poplatků – Zásady rovnocennosti a efektivity – Délka promlčecí lhůty – Dies a quo – Pohledávky vymáhané na státu a na jednotlivcích – Odlišné lhůty“

Shrnutí rozsudku

1. Unijní právo – Původní ústina – Vnitrostátní poplatky neslučitelné s právem Unie – Vrácení – Podmínky – Použití vnitrostátního práva – Stanovení promlčecích lhůt tímto právem
2. Unijní právo – Původní ústina – Vnitrostátní poplatky neslučitelné s právem Unie – Vrácení – Podmínky – Použití vnitrostátního práva – Okolnost, že vnitrostátní právo stanoví delší promlčecí lhůtu pro vymožení poplatků od jednotlivce zprostředkovatele, než je lhůta použitelná na stát – Půstupnost – Podmínka
3. Předběžné otázky – Výklad – časové úvahy výkladových rozsudků – Způsobilá účinnost – Rozsudek konstatující neslučitelnost způsobilé účinnosti vnitrostátní právní úpravy s právem Unie

(článek 267 SFEU)

1. Unijní právo nebrání uplatnění přetileté promlčecí lhůty, která je ve vnitrostátním právním řádu členského státu stanovena pro pohledávky vůči státu, na žaloby na vrácení poplatků zaplacených v rozporu s uvedeným právem na základě „smíšeného systému podpor a poplatků“.

Při neexistenci harmonizovaných pravidel upravujících vrácení poplatků uložených v rozporu s unijním právem si totiž členské státy zachovávají právo použít procesní podmínky stanovené svým vnitrostátním právním řádem, zejména pak v oblasti promlčecích lhůt, a to s tou výhradou, že musí dodržet zásady rovnocennosti a efektivity.

K porušení zásady rovnocennosti však nedojde, pokud se přetiletá promlčecí lhůta použije na všechny pohledávky za dotčeným členským státem a její použitelnost nezávisí na tom, zda tyto pohledávky vznikly na základě porušení vnitrostátního práva, nebo unijního práva, ověření čehož

přísluší vnitrostátním soudům. Pokud jde o zásadu efektivity, je stanovení primárních pevných promlčecích lhůt pro podání žaloby slučitelné s unijním právem, v zájmu právní jistoty, která chrání jak dotčenou osobu, tak příslušný orgán veřejné správy. Povaha těchto lhůt totiž není taková, aby prakticky znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala výkon práv přiznaných právním řádem Unie, i když uplynutí těchto lhůt vede již z podstaty věci k úplnému nebo částečnému zamítnutí podané žaloby.

(viz body 34–36, 38, výrok 1)

2. Unijní právo nebrání vnitrostátní právní úpravě, která poskytuje jednotlivci delší promlčecí lhůtu pro vymožení poplatků od jiného jednotlivce, který vystupoval jako zprostředkovatel, jemuž tyto poplatky bezdůvodně zaplatil a který je k tíži prvního uvedeného odvedl státu, zatímco pokud by zaplatil tyto poplatky přímo státu, měl by tento jednatel k podání žaloby kratší lhůtu, která se odchyluje od obecného režimu žaloby na vydání bezdůvodného obohacení, za podmínky, že jednotlivci vystupující jako zprostředkovatelé mohou na státu úměrně požadovat částky, které případně vyplatí jiným jednotlivcům.

(viz bod 45, výrok 2)

3. Konstatování Soudního dvora v rozsudku vydaném na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ohledně neslučitelnosti způsobilosti vnitrostátní právní úpravy s unijním právem nemá dopad na počátek bhu promlčecí lhůty stanovené ve vnitrostátním právním řádu pro pohledávky vůči dotčenému členskému státu.

Otázka určení počátku bhu promlčecí lhůty spadá totiž v zásadě do působnosti vnitrostátního práva. Kromě toho není rozsudek vydaný v řízení o předběžné otázce konstitutivní, ale čistě deklaratorní, s tím důsledkem, že jeho účinky sahají v zásadě k datu, kdy vykládané pravidlo vstoupilo v platnost. Unijní právo tedy brání tomu, aby vnitrostátní orgán namítal uplynutí primárně promlčecí lhůty, pouze tehdy, pokud jednání vnitrostátních orgánů spolu s existencí promlčecí lhůty vede k tomu, že dotčený ztratí jakoukoli možnost uplatnit svá práva před vnitrostátními soudy.

(viz body 47–48, 51, 53, výrok 3)

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

8. září 2011(*)

„Vnitrostátní poplatky neslučitelné s právem Unie – Poplatky zaplacené na základě systému finanční podpory a odvodu, který byl prohlášen za neslučitelný s právem Unie – Systém nahrazený novým systémem považovaným za slučitelný – Vrácení neoprávněně vybraných poplatků – Zásady rovnocennosti a efektivity – Délka promlčecí lhůty – Dies a quo – Pohledávky vymáhané na státu a na jednotlivcích – Odlišné lhůty“

Ve spojených věcech C-89/10 a C-96/10,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách, podané rozhodnutími

Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Belgie) ze dne 29. ledna 2010 a ze dne 12. ledna 2010, došlými Soudnímu dvoru dne 17. a 22. února 2010, v řízeních

Q-Beef NV (C-89/10)

proti

Belgickému státu,

a

Frans Bosschaert (C-96/10)

proti

Belgickému státu,

Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV,

Slachthuizen Goossens NV,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, L. Bay Larsen, C. Toader (zpravodajka), A. Prechal a E. Jarašiňas, soudci,

generální advokát: N. Jääskinen,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 3. února 2011,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Q-Beef NV a F. Bosschaerta J. Arnauts-Smeetssem, advocaat,
- za Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV a Slachthuizen Goossens NV A. D'Halluinem a F. van Remoortelem, advocaaten,
- za belgickou vládu J.-C. Halleuxem, jako zmocněncem, ve spolupráci s Y. Vastersavendtsem a E. Jacobowitzem, advocaaten,
- za Evropskou komisi S. Thomasem a H. van Vlietem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 26. května 2011,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách se týkají slučitelnosti zvláštního práva promlčecí lhůty stanovené vnitrostátním právem Belgického království se zásadami rovnocennosti a efektivity zakotvenými v právu Unie, jakož i určení počátku běhu této lhůty.

2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci sporu mezi Q-Beef NV (dále jen „Q-Beef“) a Belgickým státem (C-89/10), na straně jedné, a mezi F. Bosschaertem a Belgickým státem, jakož i F.

Bosschaertem a Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV a Slachthuizen Goossens NV (dále jen „společnosti Goossens“) (C-96/10), na straně druhé, ve věci možného použití přetileté promlčecí lhůty na žaloby podané proti Belgickému státu za účelem vrácení příspěvků odvedených do Fondu pro zdraví zvířat a živočišnou produkci (dále jen „Fond“).

Právní rámec

Vnitrostátní právní úprava týkající se Fondu

Právní úprava z roku 1987

3 Zákon o zdraví zvířat ze dne 24. března 1987 (*Moniteur belge* ze dne 17. dubna 1987, s. 5788, dále jen „zákon z roku 1987“) zavedl režim financování činností spojených s potíráním zvířecích nemocí, jakož i se zlepšováním hygieny, zdraví a jakosti zvířat a zvířecích produktů (dále jen „režim z roku 1987“). Podle jeho článku 2 bylo cílem tohoto zákona „potírat zvířecí nemoci za účelem podpory veřejného zdraví a hospodářské prosperity držitelů zvířat“.

4 Článek 32 odst. 2 zákona z roku 1987 stanovil:

„[Fond] se zřizuje při ministerstvu zemědělství [...]. Tento fond má přispívat k financování náhrad, dotací a jiných plnění v souvislosti s potíráním zvířecích nemocí a zlepšováním hygieny, zdraví a jakosti zvířat a zvířecích produktů. Fond je financován z:

1. Povinných příspěvků fyzických nebo právnických osob, které produkují, zpracovávají, přepravují, upravují a prodávají zvířata nebo živočišné produkty nebo je uvádějí na trh;

[...]

Pokud je povinný příspěvek vybírán od osob, které zpracovávají, přepravují, upravují a prodávají nebo uvádějí na trh zvířata či zvířecí produkty, bude promítnut do všech transakcí až na úroveň chovatele.“

5 Zákon z roku 1987 zmocnil krále stanovit vyhláškou výši těchto povinných příspěvků, jakož i pravidla pro jejich výběr. Královskou vyhláškou ze dne 11. prosince 1987 o povinných příspěvcích do Fondu pro zdraví zvířat a živočišnou produkci (*Moniteur belge* ze dne 23. prosince 1987, s. 19317, dále jen „vyhláška z roku 1987“) byl od 1. ledna 1988 uložen jatkám a vývozcům povinný příspěvek za poražený nebo živý vyvezený hovězí kus, tele či prase. Játka a vývozci byli povinni jim uložené povinné příspěvky přenést na dodavatele zvířat, kteří je poprvé přenášeli na prodejce, a tak se postupovalo až k chovateli. Zákon a vyhláška z roku 1987 byly následně opakovaně pozměňovány. Žádný z těchto aktů nebyl oznámen Komisi podle čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS (později čl. 93 odst. 3 Smlouvy o ES, následně čl. 88 odst. 3 ES).

Zákon z roku 1998

6 Na základě rozhodnutí Komise 91/538/EHS ze dne 7. května 1991 o Fondu pro zdraví zvířat a živočišnou produkci v Belgii (Úř. věst. L 294, s. 43), které prohlásilo režim z roku 1987 za neslučitelný se společným trhem, a na základě zákona ze dne 23. března 1998 o zřízení Rozpočtového fondu pro zdraví a jakost zvířat a zvířecích produktů (*Moniteur belge* ze dne 30. dubna 1998, s. 13469, dále jen „zákon z roku 1998“) byl tento režim zrušen a nahrazen novým režimem (dále jen „režim z roku 1998“), který zahrnoval nový systém povinných poplatků, použitelný zpětně od 1. ledna 1988, jakož i nový fond, Rozpočtový fond pro zdraví a jakost zvířat a zvířecích produktů (dále jen, společně s fondem z režimu z roku 1987, „Fond“). Režim z roku 1998 se liší od režimu z roku 1987 především tím, že nestanovuje poplatky za dovezená zvířata a že poplatky za vyvezená zvířata nejsou již od 1. ledna 1997 požadovány.

7 Článek 5 zákona z roku 1998 stanoví, že Fond je financován zejména poplatky uloženými králem fyzickým nebo právnickým osobám, které produkují, zpracovávají, přepravují, upravují a prodávají nebo uvádí na trh zvířata nebo živočišné produkty .

8 Článek 14 zákona z roku 1998 ukládá poplatkovou povinnost jatkům a vývozcům. Výše těchto poplatků se liší v závislosti na období, ke kterému se váží. Podle tohoto článku:

„Jatkům a vývozcům se ukládá povinnost platit do Fondu následující poplatky:

[...].

Tyto povinné poplatky se přenesají na chovatele.

Tyto povinné poplatky se platí pouze za tuzemská zvířata. Nehradí se za zvířata dovezená. Od 1. ledna 1997 již nebudou odváděny za vyvážená zvířata.

Co se týče dovezených zvířat, povinné poplatky, které byly zaplacený po 1. lednu 1988 podle [vyhlášky z roku 1987], ve znění královských vyhlášek ze dne 8. dubna 1989, ze dne 23. listopadu 1990, ze dne 19. dubna 1993, ze dne 15. května 1995, ze dne 25. února 1996 a ze dne 13. března 1997, budou vráceny vzhledem k tomu, že se jimi zaplacené povinné poplatky vztahovaly na dovezená zvířata, že tyto povinné poplatky jimi nebyly přeneseny na chovatele nebo že toto přenesení bylo zrušeno a že zaplatili všechny povinné poplatky za tuzemská zvířata, včetně zvířat vyvezených na porážku a vyvezených chovných a užitkových zvířat.“

9 Články 15 a 16 zákona z roku 1998 ukládají poplatkovou povinnost osobám odpovědným za provozy s chovem vepřů, jakož i mlékárnám a držitelům povolení k prodeji mléčných výrobků.

10 Článek 17 druhý pododstavec zákona z roku 1998 stanoví automatické započtení pohledávek souvisejících s poplatky zaplacenými podle režimu z roku 1987 a poplatky dlužných podle režimu z roku 1998.

Vnitrostátní právní úprava týkající se vydání bezdůvodného obohacení a promlčení

11 Článek 1376 code civil (občanského zákoníku) zní následovně:

„Kdo omylem či v domnění přijme plnění, na které nemá nárok, je povinen ho vrátit tomu, od něhož ho neoprávněně obdržel.“

12 Článek 2262a odst. 1 první pododstavec občanského zákoníku, ve znění zákona ze dne 10. června 1998, který vstoupil v platnost dne 27. července 1998, stanoví:

„Osobní žaloby se promlžují ve lhůtě deseti let.“

13 §lánek 2244 občanského zákoníku, uvádějící hlavní důvody přerušení běhu promlčecí lhůty, ve svém prvním a druhém pododstavci stanoví:

„Žaloba, příkaz nebo exekuční příkaz, doručené tomu, jemuž se má zabránit v uplatnění promlčení, způsobují občanskoprávní přerušení promlčecí lhůty.

Žaloba přerušuje promlčecí lhůtu až do vydání konečného rozhodnutí“

14 §lánek 100 odst. 1 zákona ze dne 17. července 1991 o finanční správě státu (*Moniteur belge* ze dne 21. srpna 1991, s. 17960, dále jen „zákon o finanční správě“) stanoví:

„Jsou promlčeny a definitivně propadají ve prospěch státu, aniž je tím dotčena možnost jejich zániku na základě jiných právních, správních či v dané věci sjednaných předpisů:

1) pohledávky, které měly být uplatněny v souladu s pravidly stanovenými v právních či správních předpisech a které nebyly uplatněny ve lhůtě pěti let od 1. ledna rozpočtového roku, v jehož průběhu vznikly;

[...]

15 §lánek 101 zákona o finanční správě stanoví:

„[...] Podání soudní žaloby staví běh promlčecí lhůty až do vynesení konečného rozhodnutí.“

16 Co se týče promlčení regresního nároku, §lánek 2257 občanského zákoníku stanoví:

„Promlčení nezápne bžet:

[...]

U regresního nároku do doby, než dojde k uplatnění hlavního nároku;

[...]

řízení před Komisí

17 V souladu s postupem stanoveným v §lánku 93 Smlouvy Komise určila rozhodnutím 91/538, že režim z roku 1987 je neslučitelný se společným trhem ve smyslu §lánku 92 Smlouvy o EHS (později §lánek 92 Smlouvy o ES, následně, po změně, §lánek 87 ES), a že v důsledku toho již nemůže být uplatňován v rozsahu, v němž povinné příspěvky zatěžovaly ve fázi porážky i zvířata pocházející z jiných členských států a produkty z nich.

18 Dopisy ze dne 7. prosince 1995 a 20. května 1996 Belgické království v souladu s čl. 93 odst. 3 Smlouvy oznámilo návrh legislativních opatření ke zrušení režimu z roku 1987 a jeho nahrazení novým režimem.

19 Tento návrh zákona, na jehož základě byl přijat zákon z roku 1998, obsahoval zejména řešení problému s uložením povinnosti platit poplatek za dovezená zvířata, který vedl k tomu, že Komise ve svém rozhodnutí V 91/538 prohlásila režim z roku 1987 za neslučitelný se společným trhem.

20 Uvedený návrh zákona byl prohlášen za slučitelný se společným trhem rozhodnutím

Komise ze dne 30. července 1996 o povolení státních podpor v rámci ustanovení článků [87] a [88] Smlouvy o ES (Úř. věst. 1997, C 1, s. 2).

Spory v povodním řízení a předběžné otázky

Věc C-89/10

21 Q-Beef je belgickým podnikem zabývajícím se obchodem se zvířaty, který zvířata zejména vyváží. V rámci svých vývozů tato společnost zaplatila Belgickému státu různé příspěvky na základě právní úpravy, kterou se řídí Fond. Tvrdí tak, že mezi lednem 1993 a dubnem 1998 zaplatila celkovou částku 137 164 eur, jejíž vrácení po Belgickém státu požaduje.

22 Na základě rozsudku ze dne 21. října 2003, van Calster a další (C-261/01 a C-262/01, Recueil, s. I-12249), ve kterém bylo určeno, že nelze využít zpětné účinnosti zákona z roku 1998 pro období předcházející rozhodnutí, kterým Komise prohlásila návrh zákona, na základě kterého byl tento zákon přijat, za slučitelný se společným trhem, podala společnost Q-Beef dne 2. dubna 2007 žalobu proti Belgickému státu k rechtbank van eerste aanleg te Brussel, kterou se domáhala vrácení dotyčných příspěvků.

23 Podle předkládajícího soudce zašla na základě čl. 100 odst. 1 zákona o finanční správě předtím promlčená lhůta běžet pro pohledávku společnosti Q-Beef za Belgickým státem 1. ledna rozpočtového roku, ve kterém tato pohledávka vznikla, v tomto případě roku, ve kterém vstoupil zákon z roku 1998 v platnost, to znamená dne 1. ledna 1998, na základě započtení pohledávek vzniklých podle nového režimu a pohledávek vyplývajících z příspěvků zaplacených podle režimu z roku 1987, zavedeného tímto předpisem, a uplynula dne 31. prosince 2002 o půlnoci. Jelikož žaloba proti Belgickému státu byla podána dne 2. dubna 2007, pohledávka společnosti Q-Beef za Belgickým státem byla z hlediska belgického vnitrostátního práva promlčena. Podle tohoto soudu, a na rozdíl od tvrzení společnosti Q-Beef, měl výše uvedený rozsudek van Calster a další z hlediska vnitrostátního práva pouze deklaratorní účinek a nespouští tedy běžnou promlčenou lhůtu.

24 Za těchto podmínek se rechtbank van eerste aanleg te Brussel rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Brání právo Společenství vnitrostátnímu soudu v tom, aby předtím promlčenou lhůtu, která je ve vnitrostátním právním řádu stanovena pro pohledávky vůči státu, uplatnil na žaloby na vrácení poplatků zaplacených belgickému státu na základě smíšeného systému podpor a poplatků, který byl nejen částečně protiprávní, ale současně částečně neslučitelný s právem Společenství, přičemž tyto poplatky byly zaplacený před vstupem v platnost nového systému podpor a povinných příspěvků, který nahrazuje první uvedený systém a který byl konečným rozhodnutím Komise prohlášen za slučitelný s právem Společenství, avšak nikoli pokud jsou tyto příspěvky uloženy se zpětnou účinností pro období před vydáním tohoto rozhodnutí?

2) Brání právo Společenství belgickému státu v tom, aby se mohl úspěšně dovolávat vnitrostátních promlčených lhůt, které jsou pro něj zvlášť výhodné ve srovnání se lhůtami použitelnými ve vnitrostátním obecném právu, jako obrany v řízení zahájeném proti němu jednotlivcem k ochraně svých práv vyplývajících ze Smlouvy o ES v takovém případě, jako je případ popsáný vnitrostátním soudem, v němž tyto zvlášť výhodné vnitrostátní promlčené lhůty mají za následek, že je znemožněno vrácení poplatků, které byly belgickému státu zaplacený na základě nejen částečně protiprávního, ale současně částečně s právem Společenství neslučitelného smíšeného systému podpor a poplatků, ačkoli neslučitelnost s právem Společenství byla Soudním dvorem Evropských společenství určena teprve po uplynutí těchto zvlášť výhodných vnitrostátních promlčených lhůt, přestože protiprávní stav existoval již předtím?“

25 F. Bosschaert je zem?d?lec, který v období od roku 1989 do roku 1996 zaplatil společnostem Goossens p?ísp?vky určené do Fondu za zví?ata, která pro n?j byla poražena. P?ísp?vky hradil společnosti Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV, která je dále p?evád?la společnosti Slachthuizen Goossens NV, která je odvád?la Fondu. F. Bosschaert požaduje vrácení t?chto p?ísp?vk?, tj. celkem 38 842,46 eur, z d?vodu, že mu byly uloženy protiprávn?, jelikož p?íslušné právní p?edpisy byly v rozporu s právem Unie.

26 Dne 31. ?ervence 2007, na základ? výše uvedeného rozsudku van Calster a další, podal F. Bosschaert k rechtbank van eerste aanleg te Brussel žalobu sm??ující proti Belgickému státu, kterou se domáhal vrácení svých v rozporu s právem zaplacených p?ísp?vk? a která podp?rn? sm??ovala proti společnosti Goossens pro p?ípad, že by nebylo jeho p?ímé žalob? na Belgický stát vyhov?no.

27 Svými spisy p?edloženými dne 21. listopadu 2007 v rámci uvedeného ?ízení podaly společnosti Goossens dv? inciden?ní žaloby sm??ující proti Belgickému státu, a to regresní žalobu pro p?ípad, že by jim bylo uloženo vrátit p?ísp?vky vybrané od F. Bosschaerta, a dále žalobu na vrácení p?ísp?vk?, které samy do Fondu zaplatily.

28 Stejn? jako ve v?ci C?89/10 p?edkládající soud uvádí, že z hlediska belgického vnitrostátního práva již došlo u žalob F. Bosschaerta a společností Goossens proti Belgickému státu zn?jících na vrácení p?ísp?vk? k proml?ení. Má rovn?ž za to, že na rozdíl od tvrzení F. Bosschaerta a společností Goossens má výše uvedený rozsudek van Calster a další ?ist? deklaratorní povahu, nebo? uskute?né platby se nestaly bezd?vodnými na jeho základ?, vzhledem k tomu, že se uvedený rozsudek omezil na pouhé konstatování, že p?ísp?vky byly protiprávní, jelikož byly uloženy se zp?tnou ú?inností.

29 Naopak, z toho d?vodu, že žaloby podané F. Bosschaertem proti společnosti Goossens jsou kvalifikovány jako „osobní žaloby“, dochází v jejich p?ípad? k proml?ení v desetileté lh?t?. Tato lh?ta, která byla pro spory mezi jednotlivci zavedena zákonem ze dne 10. ?ervna 1998, m?nícím ob?anský zákoník, za?ala b?žet až 27. ?ervence 1998, tedy v den, kdy tento zákon vstoupil v platnost. V d?sledku toho nedošlo ješt? 31. ?ervence 2007, tedy v den, kdy byly tyto žaloby podány, k proml?ení. Co se tý?e regresních žalob podaných společnostmi Goossens dne 21. listopadu 2007 proti Belgickému státu, nedošlo u nich podle p?edkládajícího soudu *a fortiori* k proml?ení z toho d?vodu, že jsou d?sledkem žalob podaných F. Bosschaertem v ?ervenci 2007.

30 Za t?chto podmínek se rechtbank van eerste aanleg te Brussel rozhodl p?erušit ?ízení a položit Soudnímu dvoru t?i p?edb?žné otázky, z nichž první a t?etí mají totožné zn?ní s první a druhou otázkou ve v?ci C?89/10, tak jak jsou uvedeny v bod? 24 tohoto rozsudku, p?í?emž druhá otázka je formulována následov?:

„Je v p?ípad?, že ?lenský stát uloží soukromé osob? povinnost platit poplatky, které je pak tato povinnost požadovat po dalších soukromých osobách, se kterými je v obchodních vztazích v odv?tví, v n?mž ?lenský stát zavedl smíšený systém podpor a povinných p?ísp?vk?, jenž se však pozd?ji ukázal být nejen ?áste?n? protiprávním, nýbrž zárove? ?áste?n? neslu?itelným s právem Spole?enství, v rozporu s právem Spole?enství skute?nost, že pro tyto soukromé osoby platí podle vnitrostátních právních ustanovení kratší proml?ecí lh?ta ohledn? práva požadovat vrácení p?ísp?vk? neslu?itelných s právem Spole?enství od ?lenského státu, zatímco ohledn? práva požadovat vrácení týchž p?ísp?vk? od jiné soukromé zprost?edkující osoby platí proml?ecí lh?ta delší, takže se uvedená zprost?edkující osoba m?že nacházet v situaci, ve které pohledávka v??i ní není proml?ena, je však proml?ena pohledávka této osoby v??i ?lenskému státu, a tato

zprostředkující osoba tak může být žaloba podaná proti ní jinými hospodářskými subjekty a případně musí na členském státu regresně požadovat úhradu, avšak nemůže žádat vrácení příspěvků, které sama přímo členskému státu zaplatila“

31 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 6. dubna 2010 byly věci C-89/10 a C-96/10 spojeny pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i rozsudku.

K předběžným otázkám

Úvodní poznámka

32 Podle ustálené judikatury při neexistenci právní úpravy Unie v dané oblasti přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění plné ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z práva Unie, za předpokladu, že uvedené podmínky nejsou méně příznivé než ty, kterými se řídí obdobná řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožují nebo nadměrně ztěžují výkon práv priznaných právním řádem Unie (zásada efektivity) (viz zejména rozsudek ze dne 19. května 2011, *Iaia* a další, C-452/09, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 16 a citovaná judikatura).

K první otázce ve věcech C-89/10 a C-96/10

33 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda právo Unie za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, brání uplatnění přetileté promlčecí lhůty, která je ve vnitrostátním právním řádu stanovena pro pohledávky vůči státu, na žaloby na vrácení poplatků zaplacených v rozporu s právem Unie na základě „smíšeného systému podpor a poplatků“.

34 V tomto ohledu je třeba připomenout, že při neexistenci harmonizovaných pravidel upravujících vrácení poplatků uložených v rozporu s právem Unie si členské státy zachovávají právo použít procesní podmínky stanovené svým vnitrostátním právním řádem, zejména pak v oblasti promlčecích lhůt, a to s tou výhradou, že musí dodržet zásady rovnocennosti a efektivity.

35 V projednávaném případě se jeví, že nedošlo k porušení zásady rovnocennosti, pokud se přetiletá promlčecí lhůta použije na všechny pohledávky za Belgickým státem a její použitelnost nezávisí na tom, zda tyto pohledávky vznikly na základě porušení vnitrostátního práva, nebo práva Unie, ověření čehož přísluší předkládajícímu soudu.

36 Pokud jde o zásadu efektivity, Soudní dvůr uznal slučitelnost stanovení přiměřených pevných promlčecích lhůt pro podání žaloby s právem Unie, v zájmu právní jistoty, která chrání jak dotýnou osobu, tak příslušný orgán veřejné správy. Povaha těchto lhůt totiž není taková, aby prakticky znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala výkon práv priznaných právním řádem Unie, i když uplynutí těchto lhůt již z podstaty věci vede k úplnému nebo částečnému zamítnutí podané žaloby (viz výše uvedený rozsudek *Iaia* a další, bod 17 a citovaná judikatura). Například přetiletá vnitrostátní prekluzivní lhůta byla v tomto ohledu považována za přiměřenou (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 15. dubna 2010, *Barth*, C-542/08, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 29).

37 Ve věcech v původním řízení, jak vyplývá z předkládacích rozhodnutí, není zpochybováno, že použitelnou promlčecí lhůtou je přetiletá lhůta, která vzhledem k tomu, že Soudní dvůr nebyl informován o žádných zvláštních okolnostech, nemůže být považována za lhůtu, která by byla v rozporu se zásadou efektivity.

38 V důsledku toho je třeba na první otázku ve věcech C-89/10 a C-96/10 odpovědět, že

právo Unie za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, nebrání uplatnění pětileté promlčecí lhůty, která je ve vnitrostátním právním řádu stanovena pro pohledávky vůči státu, na žaloby na vrácení poplatků zaplacených v rozporu s uvedeným právem na základě „smíšeného systému podpor a poplatků“.

K druhé otázce ve věci C-96/10

39 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda právo Unie brání vnitrostátní právní úpravě, která za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, poskytuje jednotlivci delší promlčecí lhůtu pro vrácení poplatků od jiného jednotlivce, který vystupoval jako zprostředkovatel, jemuž tyto poplatky zaplatil a který je k tíži první uvedeného odvedl státu, zatímco pokud by zaplatil tyto poplatky přímo státu, měl by první uvedený jednatel k podání žaloby kratší lhůtu.

40 V projednávaném případě jsou podle předkládajícího soudu žaloby na vrácení F. Bosschaerta a společnosti Goossens proti státu promlčeny z důvodu zvláštní pětileté promlčecí lhůty stanovené pro pohledávky vůči státu, zatímco žaloba F. Bosschaerta směřující proti činnosti společnosti promlčena není, jelikož byla podána v desetileté promlčecí lhůtě použitelné na vydání bezdůvodného obohacení mezi jednotlivci.

41 V tomto kontextu je třeba rovněž připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora právo Unie nezakazuje členskému státu namítat proti žalobám na vrácení poplatků vybraných v rozporu s uvedeným právem činnosti vnitrostátní promlčecí lhůtu, která je výjimkou z obecného režimu žaloby na vydání bezdůvodného obohacení mezi jednotlivci, podléhajícího příznivější lhůtě, jestliže se tato promlčecí lhůta použije bez rozdílu na žaloby na vrácení poplatků založené na právu Unie a na žaloby na vrácení poplatků založené na vnitrostátním právu (viz rozsudky ze dne 15. září 1998, Edis, C-231/96, Recueil, s. I-4951, bod 39, a Spac, C-260/96, Recueil, s. I-4997, bod 23, jakož i ze dne 10. září 2002, Prisco a CASER, C-216/99 a C-222/99, Recueil, s. I-6761, bod 70).

42 Mimoto účelem promlčecích lhůt je obecně zajistit právní jistotu, která chrání souasný dotyčného daňového poplatníka i orgán veřejné správy (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Edis, bod 35, a rozsudek ze dne 28. října 2010, SGS Belgium a další, C-367/09, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 68). Soudní dvůr rovněž rozhodl, že zásada efektivity není porušena v případě vnitrostátní promlčecí lhůty, která je údajně výhodnější pro daňovou správu než promlčecí lhůta platná mezi jednotlivci (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 8. května 2008, Ecotrade, C-95/07 a C-96/07, Sb. rozh. s. I-3457, body 49 až 54).

43 Naopak zásada efektivity by byla porušena, kdyby společnosti Goossens neměly nárok na vrácení dotyčných poplatků v pětileté lhůtě ani možnost podat poté, co F. Bosschaert žaloval jmenované společnosti o vydání bezdůvodného obohacení po uplynutí uvedené lhůty, žalobu na stát, takže důsledky bezdůvodných poplatků na poplatcích zpravené státem by nesly pouze tyto zprostředkující společnosti.

44 Nicméně podle předkládajícího soudu a na rozdíl od tvrzení belgické vlády v jejím písemném vyjádření, pokud by ve věci v původním řízení bylo společností Goossens uloženo vrátit F. Bosschaertovi příspěvky, které neoprávněně vybraly, mohly by získat tyto částky od státu nikoliv žalobou na vrácení směřující proti státu, jelikož taková žaloba je již v důsledku zvláštní pětileté prekluzivní lhůty promlčena, ale regresní žalobou týkající se osobní povinnosti. Podle předkládajícího soudu totiž nejsou regresní žaloby podané společnostmi Goossens dne 21. listopadu 2007 proti Belgickému státu promlčeny.

45 V důsledku toho je třeba na druhou otázku ve věci C-96/10 odpovědět, že právo Unie

nebrání vnitrostátní právní úpravě, která za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, poskytuje jednotlivci delší promlčecí lhůtu pro vymožení poplatků od jiného jednotlivce, který vystupoval jako zprostředkovatel, jemuž tyto poplatky bezdůvodně zaplatil a který je k tíži první uvedeného odvedl státu, zatímco pokud by zaplatil tyto poplatky přímo státu, měl by tento jednatel k podání žaloby kratší lhůtu, která se odchyluje od obecného režimu žaloby na vydání bezdůvodného obohacení, za podmínky, že jednotlivci vystupující jako zprostředkovatelé mohou na státu úměrně požadovat částky, které případně vyplatí jiným jednotlivcům.

Ke druhé otázce ve věci C-89/10 a třetí otázce ve věci C-96/10

46 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, má konstatování Soudního dvora v rozsudku vydaném na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ohledně neslučitelnosti způsobilosti sporné vnitrostátní právní úpravy s právem Unie dopad na pořádek věci promlčecí lhůty stanovené ve vnitrostátním právním řádu pro pohledávky vůči státu.

47 Zprvu je třeba upřesnit, že jak uvedl generální advokát v bodě 55 svého stanoviska, spadá otázka určení pořádku věci promlčecí lhůty v zásadě do působnosti vnitrostátního práva. Podle ustálené judikatury totiž případné rozhodnutí Soudního dvora o porušení práva Unie v zásadě nemá vliv na pořádek věci promlčecí lhůty (viz výše uvedený rozsudek *laia* a další, bod 22 a citovaná judikatura).

48 Zadruhé, aťkoli žalobci v původním řízení tvrdí opak, podle ustálené judikatury platí, že rozsudek vydaný v řízení o předběžné otázce není konstitutivní, ale čistě deklaratorní, s tím důsledkem, že jeho účinky sahají v zásadě k datu, kdy vykládané pravidlo vstoupilo v platnost (viz rozsudek ze dne 12. února 2008, *Kempter*, C-2/06, Sb. rozh. s. I-411, bod 35 a citovaná judikatura).

49 Pokud jde o pořádek věci promlčecí lhůty, je pravda, že Soudní dvůr rozhodl, že řecký stát, který nesplnil svoji povinnost, nemůže až do doby řádného provedení směrnice namítat, že žaloba, kterou vůči němu podal jednatel za účelem ochrany práv, která jsou mu přiznána touto směrnicí, byla podána opožděně, jelikož lhůta k podání žaloby podle vnitrostátního práva může začít běžet teprve od tohoto okamžiku (viz rozsudek ze dne 25. července 1991, *Emmott*, C-208/90, Recueil, s. I-4269, bod 23).

50 Nicméně podle ustálené judikatury, následující po výše uvedeném rozsudku *Emmott*, Soudní dvůr připustil, že řecký stát, který nesplnil svoji povinnost, může v případě žalob namítat promlčení, přestože v době podání žalob ještě řádně neprovedl předmetnou směrnicí tím, že rozhodl, že řešení přijaté v rozsudku *Emmott* je odůvodněno s ohledem na zvláštní okolnosti věci, ve které byl vydán tento rozsudek, kdy žalobkyně v původním řízení uplynutím lhůty k podání žaloby ztratila jakoukoli možnost uplatnit své právo opírající se o směrnici (viz výše uvedený rozsudek *laia* a další, bod 19 a citovaná judikatura).

51 V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že právo Unie brání tomu, aby vnitrostátní orgán namítal uplynutí přiměřené promlčecí lhůty, pouze tehdy, pokud jednání vnitrostátních orgánů spolu s existencí promlčecí lhůty vede k tomu, že dotyčný ztratí jakoukoli možnost uplatnit svá práva před vnitrostátními soudy (viz v tomto smyslu výše uvedené rozsudky *Barth*, bod 33, jakož i *laia* a další, bod 21).

52 Ve věcech v původních řízeních začala podle předkládajícího soudu promlčecí lhůta běžet dne 1. ledna 1998 a uplynula dne 31. prosince 2002, zatímco výše uvedený rozsudek *van Calster* a další byl vydán až dne 21. října 2003, tedy až po uplynutí zvláštní pětileté promlčecí lhůty. Stanovení pořádku věci uvedené lhůty na 1. ledna 1998 však nemohlo dotyčné zbavit jakékoli

možnosti uplatnit práva, která jim poskytuje právo Unie, před vnitrostátními soudy, jak prokázaly žaloby podané k belgickým soudům ve věci, v níž byl vydán uvedený rozsudek van Calster a další.

53 S ohledem na předchozí úvahy je třeba na druhou otázku ve věci C-89/10 a na třetí otázku ve věci C-96/10 odpovědět, že za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, nemá konstatování Soudního dvora v rozsudku vydaném na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ohledně neslučitelnosti způsobilosti sporné vnitrostátní právní úpravy s právem Unie dopad na počátek věci promlčecí lhůty stanovené ve vnitrostátním právním řádu pro pohledávky ve věci státu.

K nákladům řízení

54 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

- 1) **Právo Unie za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, nebrání uplatnění přetileté promlčecí lhůty, která je ve vnitrostátním právním řádu stanovena pro pohledávky ve věci státu, na žaloby na vrácení poplatků zaplacených v rozporu s uvedeným právem na základě „smíšeného systému podpor a poplatků“.**
- 2) **Právo Unie nebrání vnitrostátní právní úpravě, která za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, poskytuje jednotlivci delší promlčecí lhůtu pro vymožení poplatků od jiného jednotlivce, který vystupoval jako zprostředkovatel, jemuž tyto poplatky bezdůvodně zaplatil a který je k tíži prvního uvedeného odvedl státu, zatímco pokud by zaplatil tyto poplatky přímo státu, měl by tento jednatel k podání žaloby kratší lhůtu, která se odchyluje od obecného režimu žaloby na vydání bezdůvodného obohacení, za podmínky, že jednotlivci vystupující jako zprostředkovatelé mohou na státu účinně požadovat částky, které případně vyplatí jiným jednotlivcům.**
- 3) **Za takových okolností, jaké jsou dány ve věci v původním řízení, nemá konstatování Soudního dvora v rozsudku vydaném na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ohledně neslučitelnosti způsobilosti sporné vnitrostátní právní úpravy s právem Unie dopad na počátek věci promlčecí lhůty stanovené ve vnitrostátním právním řádu pro pohledávky ve věci státu.**

Podpisy.

* Jednací jazyk: nizozemština.